

Saimaan kanavan vuokrasopimus

Saimaan kanava on pituudeltaan 43 kilometriä. Siitä 23 kilometriä on Suomen puolella ja 20 kilometriä Venäjältä vuokratulla alueella. Suomen puolella on kolme ja vuokra-alueella viisi sulkua. Saimaan kanavan kuljetusjärjestelmään kuuluu lisäksi noin 14 kilometriä pitkä tuloväylä Viipurinlahdelta Saimaan kanavan suulle Venäjän puolella ja Saimaalla 716 kilometriä syväväyliä ja noin 3000 km muita merkittäviä väyliä sekä 16 tavaraliikennesatamaa.

Suomi ja Neuvostoliitto tekivät 27.9.1962 sopimuksen Saimaan kanavan Neuvostoliitolle kuuluvan osan ja Ravansaaren vuokraamisesta Suomelle (SopS 39-40/1963). Sopimus tuli voimaan 27.8.1963 ja sen voimassaoloaika päättyy 26.8.2013.

Purjehduskauden 2007-2008 aikana Saimaan kanavalla kuljetettiin 2,0 miljoonaa tonnia tavaraa. Kanavalla on nykymuodossaan kapasiteettia liikennemäärien kasvattamiseen noin 7 miljoonaan tonniin vuodessa.

Vuokrasopimusta koskevat neuvottelut

Suomen ja Venäjän välisiä virallisia neuvotteluja uudesta Saimaan kanavaa koskevasta valtiosopimuksesta on käyty syyskuusta 2005 lähtien, jolloin nimitettiin Venäjän neuvotteluvaltuuskunta. Valtuuskuntien puheenjohtajina toimivat Venäjän liikenneministeriön varaliikenneministeri Sergei A. Aristov ja Suomen liikenneministeriön kansliapäällikkö Harri Pursiainen. Ennen virallisten neuvottelujen alkamista osapuolien kesken järjestettiin konsultaatioita kolmen vuoden ajan.

Sopimusluonnos on saatu viimeistelyä neuvottelijoiden ja valtuuskuntien kesken. Kummankin maan pääneuvottelijat allekirjoittavat neuvottelujen päättymistä koskevan aiempöytäkirjan 26.9.2008. Pöytäkirjan liitteeksi tulee sopimusluonnos, joka katsotaan osapuolten neuvotteluvaltuuskuntien hyväksymäksi. Aiempi pöytäkirjan allekirjoittamisen jälkeen kumpikin osapuoli lähettää sopimusluonnoksen sisäiselle lausuntokierrokselle. Suomessa tarkoituksena on, että lausuntokierros olisi mahdollisimman lyhyt ja että vielä syksyn aikana voitaisiin hankkia sopimusta koskevat allekirjoitusvaltuudet.

Sopimuksen sisällöstä

Sopimusluonnos on laadittu siten, että siihen on sisällytetty aikaisemmin erillissopimuksin säädellyt asiat (luotsaus, jäänmurto, matkailu) sekä kanavaliikenteen toimivuutta koskevat asiat. Hyvin tarkasti on määritelty kummankin osapuolen oikeudet ja velvollisuudet.

Sopimusluonnoksen pääkohdat:

- Vuokra-aika on 50 vuotta, joka käynnistyy valtiosopimuksen voimaantulosta.
- Vuokra-aluetta muutetaan voimassa olevaan sopimukseen verrattuna seuraavasti: Suomi luopuu Suomenlahden suulla sijaitsevan Malyj Vysotskij -saaren (Ravansaari) vuokraamisesta. Vuokra-alueeseen lisätään Nuijamaan rajanylityspaikalta Brusnistshnojen raja-asemalle johtava uusi maantie ja kyseisen tien ja vanhan huoltotien välinen alue (ns. tiekolmio). Vuokra-alue pienenee.
- Vuokraan kuuluu kiinteä perusosa ja aluksen bruttovetoisuuden perusteella laskettava muuttuva vuokra. Vuokran perusosan suuruus on 1,22 miljoonaa euroa/vuosi. Vuokran suuruutta on tarkoitus arvioida 10 vuoden välein. Vuokra-artiklassa on tarkasti määritelty se, mitä vuokralla katetaan.
- Suomen valtio maksaa vuokran Venäjän federaation finanssiministeriölle. Vuokran lisäksi Venäjä perii Saimaan kanavaa käyttävältä tavaraliikenteeltä merikanavamaksua alennettuna sekä luotsaus-, jäänmurto ja agenttimaksuja. Suomella on oikeus periä aluksilta maksuja kanavan Venäjän puoleisen osuuden ylläpitokustannusten kattamiseksi.
- Suomi ylläpitää kanavan ja vastaa huoltotien kunnosta sekä huolehtii luotsauksesta ja jäänmurrosta koko kanavan pituudelta. Venäjä vastaa luotsauksesta ja jäänmurrosta kanavalta Suomenlahteen johtavilla väylillä.
- Liikennöintioikeus kanavalla laajenee ja uuden sopimuksen mukaan myös kolmansien maiden matkustaja-alukset voivat liikennöidä kanavalla. Samalla on pyritty edistämään matkailuelinkeinoja ja huviveneilyä kanavalla. Ainoastaan sota-alusten ja muussa kuin kaupallisessa tarkoituksessa liikkuvien alusten liikkuminen kanavalla on kielletty.
- Sopimusluonnokseen on sisällytetty irtisanomislauseke kuten muissakin liikennealan valtiosopimuksissa Venäjän kanssa. Toinen osapuoli voi irtisanoa sopimuksen 12 kuukauden kuluessa kirjallisesta ilmoituksesta.

Suomen valtion Saimaan kanavasta maksama vuokra on nykyisin noin 290 000 euroa vuodessa. Lisäksi Saimaan kanavalla liikennöivät alukset maksavat vuosittain erilaisia maksuja Venäjän eri viranomaisille. Esimerkiksi vuonna 2005 alukset maksoivat noin 770.000 euroa vuodessa (merikanavamaksut n. 340 000 euroa, luotsausmaksut n. 330 000 euroa, jäänmurtomaksut n. 100 000 euroa). Vuokra ja alusten maksamat maksut olivat vuonna 2005 yhteensä n. 1 070 000 euroa.

Kanavasta aiheutuu Suomen valtiolle yli 10 miljoonan euron kustannukset vuodessa. Saimaan liikenteen luotsauksen alijäämä (Finnpilotin aluksilta perimän 2,2 milj. euron lisäksi) on noin 3,6 milj. euroa. Lisäksi kanavan ja Saimaan syväväylästä ylläpito ja käyttö maksavat 6,0 milj. euroa vuodessa.

Uuden sopimuksen ja voimassaolevan sopimuksen vertailua

Vuoden 1962 sopimus koski vain tavaraliikennettä. Muista järjestelyistä oli tehty erillissopimukset (esim. matkustajaliikennesopimus vuonna 1994). Uusi sopimus sisältää kaikki erillissopimuksin sovitut asiat (matkustajaliikenne, jäänmurto, luotsaus, huviveneiden yöpyminen). Uudessa sopimuksessa Saimaan kanavalle pääsevät myös kolmansien maiden matkustajaliikennealukset. Lisäksi pääsy sallitaan kolmansien maiden valtionaluksille, jotka eivät harjoita kauppamerenkulkua, jos Venäjän osapuoli on antanut siihen luvan. Sota-alusten ja sotilaita tai puolustustarvikkeita koskevien alusten pääsy kanavalle on edelleen kielletty.

Nykyisin Saimaan kanavan vuokra maksetaan liikennemäärän perusteella. Uudessa sopimuksessa on sovittu maksettavaksi kiinteää perusvuokraa 1,22 miljoonaa euroa/vuosi sekä muuttuvaa vuokraa siltä osin kuin alusten kokonaisbruttovetoisuusluku ylittää 1,5 miljoonaa tonnia.

Voimassa olevan sopimuksen vuokra-artiklassa oli hyvin lyhyt maininta vuokran katteesta. Sen sijaan siinä oli lueteltu yksityiskohtaisesti kertakaikkisena korvauksena maksettavia asioita (mm. korvaus Neuvostoliitolle aineellisista kuluista ja menetyksistä). Uudessa sopimuksessa on tarkasti lueteltu ne asiat, joita vuokralla katetaan mm. toimielimen toiminnan rahoittaminen, yleisen järjestyksen turvaaminen, tieliikenteen ohjaus (miliisien kustannukset), alusliikenteeseen liittyvät raja- ja tullitarkastusten kustannukset, rajamerkkien kunnossapito ja hoito, turvalaitteiden kunnossapito, alusliikenteen ohjaus ja tulokanavan mittojen säilyttäminen sekä muut kustannukset, jotka liittyvät vuokra-alueen käyttöön. Vuokran määrä ja taso arvioidaan 10 vuoden kuluessa.

Uudella sopimuksella on tärkeä vaikutus hoito- ja kustannusvastuun selkiyttämässä sekä perittävien kustannusten määrittämisessä sopimuksessa siten, että uusia maksuja ja maksukorotuksia ei tehtäisi. Venäjän viranomaiset kantavat vastuun hallinnoimisensa väylien kunnossapidosta myös taloudellisesti. Tähän mennessä Suomi on vastannut ruoppaus- ja kunnossapitokustannuksista Suomenlahden tuloväylillä.

Lisätietoja: Kansliapäällikkö Harri Pursiainen, GSM 0500 787 742, osastopäällikkö Juhani Tervala, GSM 050 552 7260, yksikön päällikkö Silja Ruokola, GSM 040 580 0894